

Tartalom

Mi az etika, mik a jó cselekedetek, milyen a jó ember? Ezek fő jellemzői. A jóság elvárható mértéke, a hibák kezelése és a jóság és etika ápolásának fontossága.

Megjegyzés

Az etikával egy egész fejezet foglalkozik ebben a könyvben, itt ennek a legfontosabb mondanivalója van összefoglalva. Nem túl hosszú, nem túl elvont téma, nagy gyakorlati jelentőséggel.

Az etika elvei

(Azonosító: 011; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Relatív és abszolút

Visszacsatolás

Evolúció - revolúció

Tartalom és forma

Az elme minősége

Az etika elvei

Program

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Egység

Program

Az ember élete

1. Az etika alapjai \$.....	2	—
2. Jó cselekedetek \$.....	4	
3. A jóság és etika bonyolultsága	5	1
4. A jóság összefüggései.....	6	
4.1. A jó és rossz erősíti önmagát.....	6	—
4.2. Boldogság és jóság.....	6	
5. Motiváció, szándék, cselekedet.....	7	2
6. A jóság elvárható mértéke \$.....	8	
7. A hibák kezelése.....	9	
8. A jóság és etika ápolása	9	—

3

1. Az etika alapjai \$

(Az etikával egy egész fejezet foglalkozik ebben a könyvben, itt ennek a legfontosabb mondanivalóját foglalom össze. Lásd még ‘Az ember élete’ könyvben a ‘Jóság’ fejezetet és a ‘Hogyan érdemes jónak lenni’ témát, ami a dolog saját életünkre eső vetületét illeti.)

4

Az etika azzal foglalkozik, hogy mi a helyes.

5

Ennek két oldala van:

1) Mi a helyes cselekvés? (Helyesen „adni”)

Vagyis hogyan cselekedjünk mi magunk?

6

2) Mi az igazságos valakivel szemben? (Helyesen „kapni”)

Vagyis mi az, ami másoktól elvárható velünk szemben?

7

Az etika, mint motiváció, a lélek fogékonysága a cselekedetek helyességére, mely az öntudattal jelenik meg. Ezt az általános érzékenységet konkrét etikai elvek töltik meg tartalommal.

8

A **lelkünk fogékonysága** abban áll, hogy általában véve szeretünk helyesen cselekedni, és szeretjük, ha velünk szemben is így tesznek.

Az **etikai elvek** tudatos, általában kívülről adott szabályok, melyek konkrétan meghatározzák, hogy mi a helyes és helytelen, például az, hogy ölni helytelen. Ezek a szabályok gyakran egységes rendszerekbe szerveződnek, ilyen például a tízparancsolat.

Az etika puha és nehezen kezelhető.

Az etika az egyik olyan dolog, mely szorosan kapcsolódik a kiismerhetetlen elméhez, ezért maga is nehezen vizsgálható.

Bár az ember kereste, úgy tűnik, a világban **nincsenek abszolút, adott etikai elvek**. Ezeket az ember (az öntudattal bíró elme) alkotja meg, és teszi ezt sokféleképpen. Különbféle etikai rendszerek vannak, kultúráról kultúrára, emberről emberre, sőt emberen belül is változhat, hogy mit tartunk helyesnek – azaz az etika relatív.

Lásd ehhez ‘Az etika alapjai’ témát.

A világ és az ember élete nem igazságos, a társadalom is csak részben.

Bár az ember szeretné jónak látni a világot, ha másképp nem, úgy, hogy majd a túlvilágon megtörténik az igazságszolgáltatás, a jelek szerint ez nincs így. Ugyanakkor a világ nem is kimondottan igazságtalan. **A világ közömbös.** Legalábbis az embereken kívüli része.

Az ember bizonyos mértékig törekszik a helyesre, különféle etikai rendszereket állít fel, és ezek elvei változó mértékkel megjelennek a társadalom szabályaiban, normáiban, törvényeiben is. Ezzel együtt még a legigazságosabb **társadalom is sok igazságtalanságot eltűr**, nem ritkán a társadalom kimondottan erre épül.

Piacgazdaságot például elvileg sem lehet teljesen igazságosan működtetni: a piac a teljesítményt jutalmazza, az pedig nem csak az igyekezettől, hanem a természet által igazságtalan módon szétosztott képességektől is függ. Nem beszélve arról, hogy a siker, az érvényesülés lehetősége rendszerint a társadalom által is igazságtalanul van szétosztva.

Lásd ehhez az 'Igazságosság', 'Egyenlőtlenség' és az 'Ár és érték' témákat, utóbbiban a munka piaci értékeléséről mondottakat.

1

2. Jó cselekedetek \$

Jó cselekedet az, ami valaki másnak boldogságot okoz.

2

Háromfelé jó cselekedet van:

1) Lélektől való

3

Ilyenkor a másik boldogsága közvetlenül boldogságot okoz a jót cselekvőnek is. Például amikor az édesanyát örömmel tölti el, hogy a gyerekének ízlik az ebéd, amit főzött.

2) Lelkiismerettől való

4

Erre az motivál, hogy szeretünk helyesen cselekedni, illetve az, hogy szeretünk *magunkra* úgy tekinteni, mint aki jó másokhoz, vagy helyesen cselekszik. Például amikor kedvünk ugyan nincs kölcsön adni a megszorult barátunknak, de mivel ezt tartjuk helyesnek, megteesszük.

5

Belsőleg jó embernek (röviden jó embernek) azt nevezem, aki belsőleg jó és/vagy lelkiismerettől jó.

Vagyis olyan motivációi vannak, melyek ilyen cselekedetekre készítik őt.

Ahogy majd látni fogjuk, az ember a motivációiból nemcsak közvetlenül nyer boldogságot (például hogy helyesen cselekszik), hanem azáltal is, hogy azokat sikerként éli meg (például, hogy úgy tekinthet magára, mint aki helyesen cselekszik). Lásd ehhez 'A siker motívuma' témát.

6

3) Érdektől való

7

Ez az, amikor valaki azért tesz jót, hogy magának jobb legyen (valamilyen a fentiekén túli ok miatt). Például amikor valaki csak a pénz miatt dolgozik, elégíti ki mások igényeit.

Ennek speciális esete, amikor valaki azért tesz jót, hogy *mások* (nem feltétlen az, akivel jót tesz) úgy tekintsenek rá, mint aki jó másokhoz, vagy helyesen cselekszik. Vessük ezt össze a lelkiismerettől való jósággal.

8

Ebből látható, hogy a jó cselekedetek fogalma bővebb, mint a helyes cselekedeteké.

Lásd ehhez a 'Jó cselekedetek' témát.

3. A jóság és etika bonyolultsága

Azt, hogy valaki vagy valami jó vagy rossz, helyes vagy helytelen, nem könnyű megítélni.

A legtöbb cselekedet bizonyos szempontból jó, helyes, más szempontból nem az. Például pénzt adni egy koldusnak jó és helyes mert segítünk neki, de rossz és helytelen, mert a saját családunktól vonjuk meg azt.

Ez azzal is jár, hogy valamilyen szempontból szinte minden jó illetve helyes, más szempontból rossz illetve helytelen. Kiegyensúlyozatlanul bemutatva a legtöbb dolgot akár így, akár úgy be lehet állítani. Például az emberölést be lehet állítani helyesnek is, ha a „jó ügy” érdekében történik.

A cselekedetek mellett az emberek sem fehérek és feketék, a legtöbb emberben különböző erősséggel vannak jelen, és keverednek a jóra és rosszra irányuló különféle motivációk.

Lásd ehhez a 'Jó és rossz, jó vagy rossz' témát.

A látszat gyakran csal.

Így nem minden jó, ami jónak látszik. Az emberek előszeretettel keresnek ürügyeket és kifogásokat, valamint építenek ideológiákat, hogy jónak, helyesnek vagy hasznosnak állítsanak be valamit, amit egyébként valamilyen mögöttes ok miatt tesznek. Például amikor valaki olyan ajándékot vesz a gyerekének, amire valójában maga vágyik.

Ugyanakkor az is igaz, hogy nem minden rossz, ami rossznak látszik. Ha valaki valami olyat tesz, ami nekünk kellemetlen, a mögé az ember hajlamos rögtön rosszindulatot feltételezni. Ez gyakran nincs így. Például, amikor valaki

visszautasítja a kérésünket, de valójában azért teszi, mert fél, hogy nem tud majd megfelelni az elvárásainknak.

Lásd ehhez az 'Érdekek' témában a 'Ürügyek és kifogások' pontot, az 'Ideológiák', és a 'Rossz cselekedetek' témákat.

4. A jóság összefüggései

4.1. A jó és rossz erősíti önmagát

Azaz **visszacsatolás** működik velük kapcsolatban. Ez igaz egyrészt személyes szinten, ahol legalábbis az ember tartós kapcsolataiban és nagy általánosságban az ember gyakran azt adja, amit kap, és azt kapja, amit ad. De hasonló a helyzet társadalmi szinten is: ahol az emberek általában rosszak egymáshoz, ott az egyes ember is ösztönözve lesz, hogy így tegyen, és fordítva, tovább erősítve a társadalmi helyzetet.

Az embert azonban nemcsak a saját tapasztalatai befolyásolják abban, hogy hogyan viselkedjen másokkal. Fontos még az is, amit maga körül és a számára tekintéllyel rendelkezőknél lát – **a jó és rossz példa.**

Lásd ide a 'Jó cselekedetek' témánál 'A jó cselekedetek dinamikája' pontot.

4.2. Boldogság és jóság

Mindenkit kizárólag a saját boldogsága mozgat.
\$

Ez akkor is így van, ha másnak jót teszünk, mert – például az etikai motivációnkon keresztül – ezzel egyúttal magunkat is boldogítjuk.

Lásd ehhez röviden a 'Tartalom és forma' témában a boldogság eredetéről mondottakat, illetve részletesen 'A boldogság eredete és a forma hatalma' témát.

A jóság és a boldogság kölcsönösen segítik egymást.

Egyrészt a jóság boldogságot okoz: másnak, magunknak és áttételesen a többieknek is. Másrészt boldogan könnyebb jónak lenni.

Lásd ezt részletesen a 'Jó cselekedetek' témában.

5. Motiváció, szándék, cselekedet

Az ember cselekedeteit a motivációi, szándéka és a külső körülmények határozzák meg.

Röviden, a **motiváció** az, amit az embernek kedve lenne csinálni, a **szándék** az, ahogyan ezt tudatosan kezeli, és kiválasztja, amit végrehajtani tervez. Hogy végül mit cselekszik, abba aztán még különféle **külső körülmények** is beleszólhatnak.

Például ha valaki szemtől szemben sérteget bennünket, akkor előfordul, hogy kedvünk lenne megütni őt. (**Motiváció**) Azonban tudjuk, hogy ennek számunkra is kellemetlen következményei lehetnének, például az illető beperelhetne bennünket. Ezért úgy dönthetünk, hogy inkább minél gyorsabban távozzunk. (**Szándék**) De ekkor előfordulhat, hogy feldúltságunkban és sietségünkben fellökünk valaki mást, aki véletlenül éppen arra járt. (**A külső körülmények következménye**)

Az ember ezek közül a szándékairól tehet, és ezáltal a cselekedeteiről részben, a szándékai erejéig. Ha igazságosan akarjuk megítélni őt, azt is ez alapján kell tennünk.

Nincs bűnös érzés, érzelem vagy gondolat.

A fentiekből az is következik, hogy **érzéseket, érzelmeket (azaz motivációkat) nem lehet elvárni**. Ha tehát az ember helytelen, rossz cselekedetekre ösztönző érzéseket, érzelmeket tapasztal magában, azt önmagában nem kell szégyellnie. **Hasonló a helyzet a gondolatokkal**, melyek szintén önkéntelenül jutnak az ember eszébe.

Lásd ezt részletesen 'A jóság elvárható mértéke' témában.

6. A jóság elvárható mértéke \$

Nem az kell, hogy az emberek szeressék egymást, hanem hogy az elvárható mértékig jól bánjanak egymással.

Vagyis **nem motivációt kell elvárni, hanem viselkedést**, bármi is mozgassa azt a háttérben. Nincs tehát szükség arra, hogy az embereket azzal frusztráljuk, hogy az érzéseik nem helyesek. Ha jól viselkednek, azzal minden elvárhatót megteszek.

Ez egyébként nem nagy újdonság, a jog is így működik, csak ő elsősorban az érdekeket célozza, büntetésekkel ösztönöz, nem azzal, hogy valami helyes vagy helytelen.

Nem kell túl sok jót elvárni másoktól, de valamennyit igen. Van az elvárásoknak egy optimális, mérsékelt szintje.

Mivel a túl sok elvárás elriaszthat, ellenállást válthat ki, és boldogtalanná teheti azt, akivel szemben megfogalmazzák őket.

Az elvárások megfelelő szintjét a következőkben lehet összefoglalni:

- A saját boldogságunk lehet fontosabb a számunkra, mint másoké, de arra szükség van, hogy utóbbira is megfogható mértékig figyelemmel legyünk.

Ennek speciális esete az, amikor szerencsénk folytán valamiből több jut nekünk, mint másnak. Ekkor annyit lehet elvárni, hogy amennyivel több jutott nekünk, mint az átlag, annak 10-20%-át másoknak adjuk.

- Az ember olyan mértékben és módon tegyen jót, hogy lehetőleg maga is örömét lelje benne, illetve, ahogy neki a legkönnyebb. (Legalábbis az elvárható minimumon túl.) Így tud ugyanis tartósan jó lenni, valamint így tudja a saját boldogságát is megőrizni.

Lásd ezt részletesen 'A jóság elvárható mértéke' témában, illetve ugyanott a tisztességességről mondottakat, mely egy konkrétabb, részletesebb, gyakorlatibb eljárás arra, hogy hogyan bánjunk egymással.

7. A hibák kezelése

Ha valaki hibázik, lássa reálisan a történeteket, ismerje el a hibáját, tanuljon belőle, tegye jóvá és lépjen túl rajta.

Ezt érdemes bizonyos mértékig tovább finomítani, például az elismerést elsősorban saját magával szemben kell megtennie, kifelé nem mindig praktikus. Részletesen lásd a 'Kellemetlen gondolatok' témában a büntudat tárgyalását.

Aki hibázik, általában megérdemel még egy esélyt.

Ennek megvannak azért a feltételei, például a nagyon súlyos tetteket elkövetőkre nem igaz, valamint, ha a kapott esély ellenére javíthatatlannak bizonyul valaki, többet nem kell kapnia.

Lásd ezt a 'Hogyan érdemes jónak lenni' témában.

8. A jóság és etika ápolása

A jóság és etika ápolása az egyik programpont, amire az emberiségnek hosszú távon és tartósan törekednie kellene.

A jóság érték.

Mivel boldogságot okoz. A jóság érték egyrészt a **társadalomban**, másrészt az **egyres emberben**. Mindkét szinten érdemes megbecsülni.

Lásd ehhez az 'Értékek' témát.

Támogatnunk kell az emberekből a jót, és foglalkoznunk kell az etika kérdéseivel.

A jóság érték, az etika pedig az ember egyik fontos motivációja és a jó cselekedetek egyik fő mozgatórugója.

Mindkettő jelen lehet mindenki, áthathatják a társadalmat, ráadásul úgy tudják boldogabbá tenni az embereket, hogy ahhoz különösebb előfeltételek, technikai fejlettség, nyersanyag, pénz nem kell. **Nagy lehetőségek vannak bennük** tehát a világ jobbá tételére, melyeket kár volna kihasználatlanul hagyni.

A modern korban azonban elterelődött róluk a hangsúly. A gazdaság számára nem érdemes ilyesmire pazarolni az erőforrásokat. A tudomány sem sokat foglalkozik velük, illetve úgy van vele, hogy az önérdék egyedül képes a világot a helyes irányba terelni. (Annál is inkább, mivel az sokkal könnyebben elemezhető és megérthető.) A jóság és etika jórészt megmaradt a vallások homályos, nem ritkán haszontalan hagyományokkal és felekezeti feszültségekkel terhelt világában, a maguk bizonytalan eredetű, racionálisan ellenőrizetlen, ellentmondásos, sokféleképpen magyarázható előírásaival. Ráadásul a vallások maguk is sok helyen visszaszorulóban vannak. A modern ember nem sok útmutatást talál, hogy hogyan legyen jó.

Erre **az útmutatásra pedig szükség van**, különösen az etika kérdéseinek bonyolultsága, az ember velük kapcsolatos bizonytalansága, és amiatt mert az ember egyre nagyobb erőket állít a szolgálatába, egyre fontosabb, hogy azokat helyesen használja.

Azon túl, hogy a jóság és etika általában boldogságot okoz, több fontos **konkrét hasznát** is lehet említeni.

Ilyenek például:

- **A szubjektív döntéseket igénylő kérdések jobb kezelése:** Sok olyan bonyolult probléma van a világban, melyeket nem lehet objektívan megoldani, például az, hogy egy ország hogyan ossza fel a rendelkezésre álló erőforrásait, kiket és milyen célokat támogasson. Ilyenkor sok múlik a döntéshozók jó szándékán, lelkiismeretességén.
- **Hatékonyabb és igazságosabb társadalmi rendszerek:** Az, hogy egy társadalom mennyire képes az igazságtalanságok, egyenlőtlenségek enyhítésére, jelentős részben azon múlik, hogy a polgárai mennyire becsületesek, mennyire próbálják kijátszani a rendszert.
- **Az emberiség egységének és fennmaradásának elősegítése:** Ezekhez összefogásra van szükség, ezt pedig nagyban segíti, ha jó szándékkal vagyunk egymás iránt, törekszünk a helyes cselekvésre, az igazságosságra.

Fontos még megjegyezni, hogy **nem arról beszélek, hogy az önérdékről teljesen át kellene térni a jóságra és etikusságra**, ami az emberek motiválását illeti. Az önérdék valóban egy fontos és erős motiváló tényező, és mint látható, általa jó cselekedetekre is lehet ösztönözni. Az önérdék erejét továbbra is fel kell használni – amiről szó van, az némi hangsúly eltolódás.

Lásd ehhez 'A jóság és etika ápolása' témát.